Nivå 4

SeQF

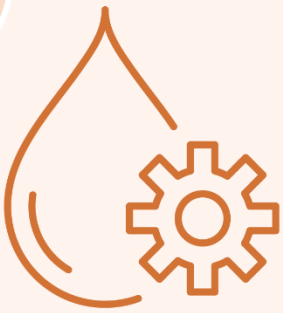

Underhålls-tekniker – VA

Version 1.3
2023-09-06

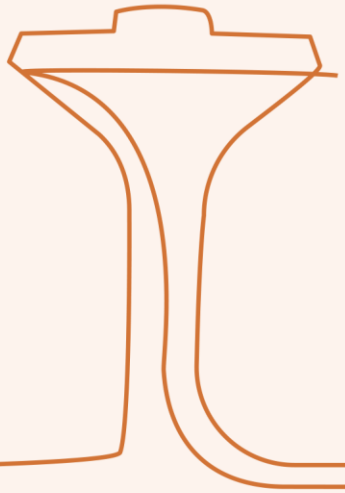

Kompetensstandard

Underhållstekniker – VA

Underhållstekniker – VA har utvecklats av Sobona i samverkan med Nordiskt Valideringsforum samt yrkeskunniga från ett flertal olika organisationer inom branschen. Kvalifikationen består till sin helhet av elva sammanhängande delkvalifikationer. Delkvalifikationerna, som är en beskrivning av vad en individ förväntas förstå, veta och kunna utföra inom ett specifikt avgränsat område relevanssäkras gällande innehåll vart fjärde år.

Kvalifikationen *Underhållstekniker – VA* syftar till att skapa förutsättningar för fördjupad kartläggning, synliggörande och erkännande av strukturerat lärande på arbetsplatsen, validering av befintliga medarbetare, skapande av utbildningar eller andra kompetenshöjande insatser samt kravställande i upphandlingar. Målet är att säkerställa kunnande till rätt nivå i målgruppen vid rekrytering, kompetensutveckling och för att uppfylla kvalitetskrav ställda i bland annat upphandlingar. Vidare kan den öppna upp för samverkan mellan olika aktörer i syfte att utveckla och hitta nya vägar gällande kompetensförsörjning och kompetensutveckling.

Underhållstekniker – VA är sedan 2024 inplacerad som en kvalifikation på SeQF-nivå 4. Vid godkänt resultat genereras ett yrkesbevis.

Kvalifikationen ingår som ett av flera områden med olika nivåer och inriktningar inom Sobonas partsgemensamma branschvalideringsmodell inom vatten och avlopp.

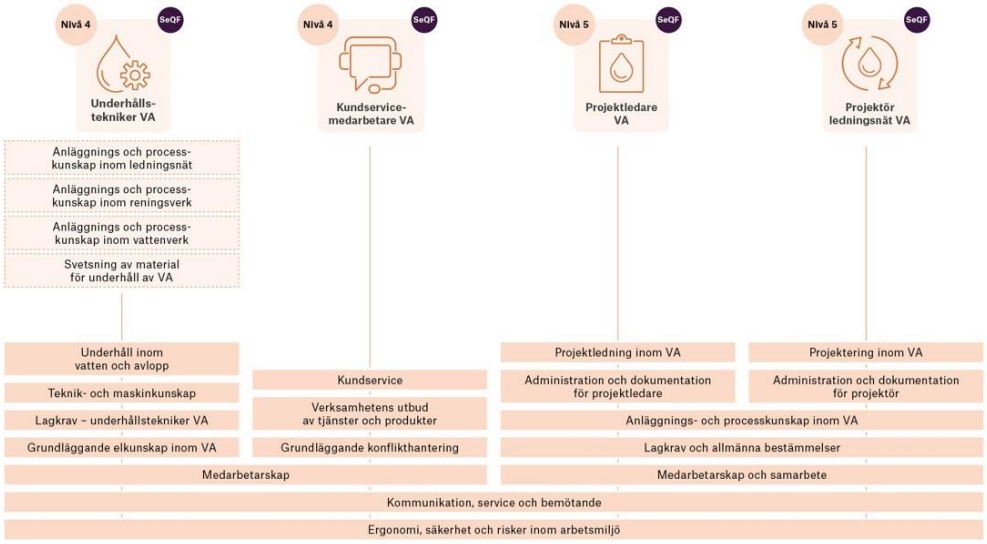

Om yrkesrollen

Underhållstekniker inom vatten och avlopp ansvarar för underhållsinsatser av både förebyggande och avhjälpande karaktär. Rollen kräver en hög grad av säkerhetstänk, ansvarstagande, problemlösning, lösa arbetsuppgifter självständigt och i samarbete samt förmåga att tolka och analysera såväl muntlig som skriftlig information och instruktion. Grundläggande arbetsuppgifter är tillståndskontroller, underhåll, reparation, installationer och dokumentation.

Målgrupp

Underhållstekniker – VA riktar sig till individer med industriteknisk bakgrund med mål att höja kompetensen och uppnå fördjupade kunskaper och färdigheter enligt nivån för kvalifikationen. Individen ska ha en god språknivå för att läsa, skriva, prata och förstå svenska.

Nivå

Varje enskild modul i profilen motsvarar SeQF-nivå 3 eller 4. Det ackumulerade och sammantagna kunnandet ger ett kunskapsdjup och en färdighetsnivå motsvarande SeQF-nivå 4. Nivån sätts framför allt utifrån djupet på de kunskaper och färdigheter som behövs samt den självständighet i utförandet av arbetsuppgifterna som krävs.

För SeQF-nivå 4 innebär det att individen har fördjupade kunskaper inom ett specifikt område, vilket innefattar att välja och använda relevanta begrepp, teorier, modeller och metoder för att utföra definierade uppgifter inom givna tidsramar. Individen kan ta initiativ, reflektera och organisera och utföra uppgifter självständigt, kritiskt värdera, förhålla sig till och dra slutsatser gällande valet av källor och gemensamma resultat. Individen kan också ta ansvar i samarbete med andra och i viss utsträckning leda och utvärdera andras arbete. Läs gärna mer om SeQF på Myndigheten för yrkeshögskolans hemsida: https://www.myh.se/validering-och-seqf/seqf-sveriges-referensram-for-kvalifikationer

Relevanssäkring

Branschen gör en årlig översyn av kvalifikationen. Vart fjärde år genomgår den en ny relevanssäkringsprocess där en nationell panel ser över och godkänner innehållet. Panelen består av personer från relevanta organisationer och områden till exempel:

- Bransch
- Fackförbund
- Arbetsgivare
- Formell utbildning
- Icke formell utbildning
- Arbetsförmedling
- Forskningsinstitut
- Handledare/Bedömare
- Validander

Relevanssäkringsprocessen avslutades med ett samsynsmöte 2023-09-06. I processen har följande organisationer deltagit med representanter: ELVA AB-Yrkeshögskolan SKY, Gryaab AB, Laholmsbuktens VA AB, Luleå Miljöresurs AB, Karlskrona kommun avd: VA, Kommunal, Kretslopp och Vatten Göteborgs stad, Miljö och Vatten i Örnsköldsvik AB, Mälarenergi AB, Region Gotland, Stockholm Vatten och Avfall AB, Svenskt Underhåll AB, Svenskt Vatten AB, Uppsala vatten och avfall AB, VA SYD, Österlen VA AB samt Sobona AB.

Validering med OCN-metoden

Kunnandet inom *Underhållstekniker – VA* kan valideras i en formativ process där insamling av underlag för bedömning kan ske parallellt med lärande i olika former. Valideringsprocessen kan även ske summativt. Det innebär att befintliga kunskaper och färdigheter kontrolleras och granskas i form av exempelvis teoretiska kunskapsfrågor och observation av färdigheter. Oberoende av valideringsprocess, utförs bedömning av kunnande av godkända bedömare från branschen och som kvalitetssäkras genom OCN-metoden. OCN-metoden lever upp till de kvalitetskrav som finns beskrivna i kvalitetsmanualen för Sobonas branschvalideringsmodell. Resultat av valideringen kan resultera i ett kompetensintyg för

uppnådda moduler (som man sedan kan bygga vidare på), alternativt ett yrkesbevis vid alla obligatoriska moduler uppnådda i kvalifikationen.

Innehåll

Nedan beskrivs vilka kunskaper respektive färdigheter som omfattas inom *Underhållstekniker – VA*. De har samlats i elva delkvalifikationer för att underlätta läsandet. I profilen ingår fyra delkvalifikationer som inte ingår formellt i yrkesbeviset, men kan användas som komplettering för att påvisa breddad kompetens.

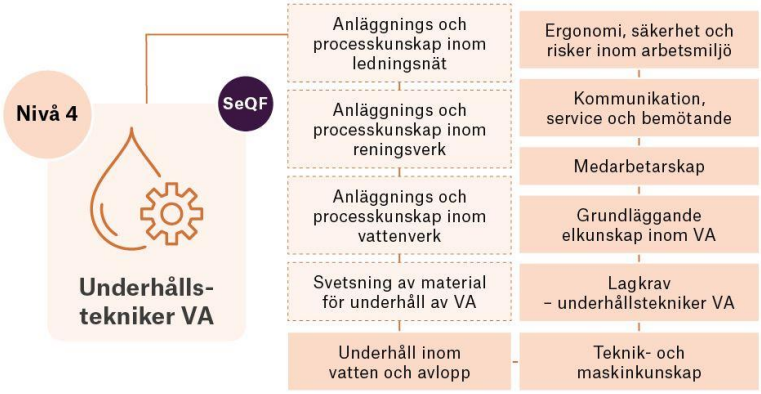

Bilden visar de delkvalifikationer som ingår i yrkesprofilen.

Underhåll inom vatten och avlopp

Nivå 4

Kunskap

Individen ska kunna:

- Förklara syftet med underhållsplaner, samt hur de används verksamheten.
- Redogöra för de vanligast förekommande symbolerna i ritningar och manualer.
- Redogöra för skillnaden mellan förebyggande, tillståndsbaserat och avhjälpande underhåll.
- Redogöra för vilka kemikalier som används och hur de hanteras.
- Beskriva hur riskbedömning i arbetsmomenten utförs utifrån gällande rutiner.
- Redogöra för hur man hanterar säker avställning.
- Förklara hur idrifttagning efter avbrott utförs på ett säkert sätt.
- Redogöra för vad som ska dokumenteras och rapporteras, samt vikten av att det görs vid rätt tid och när rätt mottagare.
- Redogöra för hur samordning, respektive brist på samordning kan påverka arbetet.

Färdighet

Individen ska kunna:

- Utföra förebyggande, avhjälpande och tillståndsbaserat underhåll av anordningar inom vatten och avlopp utifrån underhållsplaner och instruktioner.
- Läsa och följa ritningar och manualer samt tolka de vanligast förekommande symbolerna.
- Tolka resultat från digitala underhållssystem.
- Hantera verksamhetsrelaterade kemikalier på ett säkert sätt.
- Utföra riskbedömningar och arbeta utifrån gällande rutiner.
- Anpassa och planera arbetet med hänsyn till resurser och underhållsplaner, samt uppkomna situationer.

- Arbeta med problemlösning utifrån behov, mandat, behörighet och konsekvensanalys.
- Arbeta proaktivt genom att föreslå förbättringar i förebyggande syfte.
- Hantera och underhålla förekommande redskap, verktyg, maskiner och instrument på ett säkert sätt.
- Använda rätt säkerhetsutrustning för uppdraget.
- Utföra löpande dokumentation och rapportering efter genomförd åtgärd på ett för alla tydligt och korrekt yrkesspråk.
- Samarbeta internt och externt för att säkerställa tillgång till reservdelar och kompetens.

Teknik och maskinkunskap inom vatten och avlopp

Nivå 4

Kunskap

Individen ska kunna:

- Förklara funktionen hos hydrauliska system, mekanisk utrustning.
- Förklara lagrens funktion och viktiga faktorer vid arbete med lager.
- Ge exempel på vanligt förekommande fel på mekanisk utrustning.
- Förklara grunderna inom felsökning.
- Förklara grunderna i tribologins tre huvudsakliga områden; friktion, slitage och smörjning.
- Ge exempel på metoder för vibrationsmätning.

Färdighet

Individen ska kunna:

- Genomföra underhåll och ekonomiskt motiverad renovering av mekanisk utrustning.
- Utföra felsökning och första bedömning av felorsak.
- Välja rätt teknik och material för att förebygga och undvika korrosion.
- Hantera och underhålla förekommande redskap, verktyg, maskiner och instrument på ett säkert sätt.
- Använda rätt skyddsutrustning enligt säkerhetsföreskrifter och riktlinjer.
- Utföra löpande dokumentation och rapportering efter genomförd åtgärd på ett för alla tydligt och korrekt yrkesspråk.

Lagkrav - Underhållstekniker VA

Nivå 3

Kunskap

Individen ska kunna:

- Redogöra för rutiner inom miljö- och arbetsmiljöområdet som påverkar och reglerar arbetet.
- Ge exempel på säkerhetsrutiner som reglerar arbetet vid, riskfyllda moment.
- Redogöra för rutiner inom livsmedelshantering som påverkar och reglerar arbetet.
- Beskriva hur säkerhetsskyddslagen påverkar arbetet vid anläggning inom vatten och avlopp.
- Redogöra för rutiner som bygger på lagen om allmänna vattentjänster (LAV) och hur de påverkar arbetet.

Färdighet

Individen ska kunna:

- Förhålla sig till de riskbedömningar som görs utifrån framtagna rutiner.
- Utföra riskbedömningar och arbeta utifrån lagar, miljölagstiftning och arbetsmiljöföreskrifter som styr verksamheten.

Grundläggande elkunskap inom vatten och avlopp

Nivå 3

Kunskap

Individen ska kunna:

- Förklara vad som är tillåtet att göra gällande elinstallationer, utifrån behörighet och elsäkerhet.

Färdighet

Individen ska kunna:

- Utföra grundläggande elarbete utifrån befogenheter och riskbedömning
- Tillkalla behörig personal vid åtgärder utanför egna befogenheter.

Anläggnings- och processkunskap inom ledningsnät

Nivå 3

Kunskap

Individen ska kunna:

- Beskriva ledningsnätens olika nyttigheter.
- Redogöra för anläggningens kritiska utrustning.
- Redogöra för hur de vanligast förekommande komponenterna i vattenledningsnät, avloppledningsnät eller dagvattenledningsnät underhålls och repareras.
- Redogöra för olika material som används i VA-nätets rör.
- Redogöra för de krav som ställs på arbete i ledningsnät utifrån ergonomi, säkerhet och arbetsmiljö.

Anläggnings- och processkunskap inom reningsverk

Nivå 3

Kunskap

Individen ska kunna:

- Redogöra kortfattat hur ett reningsverk är uppbyggt.
- Redogöra för anläggningens kritiska utrustning.
- Redogöra för hur komponenter inom reningsverk underhålls och repareras.

Anläggnings- och processkunskap inom vattenverk

Nivå 3

Kunskap

Individen ska kunna:

- Redogöra kortfattat hur ett vattenverk är uppbyggt.
- Redogöra för anläggningens kritiska utrustning.
- Redogöra för hur komponenter inom vattenverk underhålls och repareras.

Svetsning av material för underhåll av VA

Nivå 4

Kunskap

Individen ska kunna:

- Ge exempel på vanligt förekommande svetsmetoder och när de används.

Individen ska kunna:

- Utföra svetsning med rätt metod för material och situation.

Medarbetarskap*

Nivå 3

Kunskap

Individen ska kunna:

- Reflektera över sin roll och ansvar som medarbetare i förhållande till kollegor, ledning och kunder.
- Reflektera över hur samarbete mellan kollegor kan stärka en grupp och organisation.

Färdighet

Individen ska kunna:

- Följa regler för arbetstider, närvaro och frånvaro.
- Planera, genomföra och utvärdera egna arbetsuppgifter.
- Identifiera egna styrkor och utvecklingsmöjligheter som del i en arbetsgrupp.
- Ta initiativ och bidra med egna lösningsförslag inom egna befogenheter.
- Skilja på det privata och det professionella i sitt uppdrag.
- Ta egna initiativ till lärande och utveckling.

Kommunikation, service och bemötande*

Nivå 3

Kunskap

Individen ska kunna:

- Beskriva olika typer av kommunikation och vikten av anpassning utifrån situation och målgrupp.
- Förklara begreppet och betydelsen av icke-verbal kommunikation.
- Förklara skillnaden mellan privat, personligt och professionellt ur ett bemötandeperspektiv.
- Beskriva sambandet mellan god kunskap om arbetsplatsens varor/tjänster och leverans av god service.
- Beskriva innebörd och betydelse av god service och gott kundbemötande.
- Ge exempel på hur konfliktsituationer kan hanteras utifrån ett professionellt perspektiv.

Färdighet

Individen ska kunna:

- Anpassa kommunikation utifrån situation och/eller målgrupp.
- Säkerställa samsyn med kund och återkoppla i tid enligt överenskommelse.
- Tillämpa god service, bemötande och förhållningssätt utifrån arbetsplatsens styrdokument.
- Uppträda professionellt och med respekt i mötet med andra människor.
- Hantera stressiga situationer med bibehållet fokus på god service.

Ergonomi, säkerhet och risker inom arbetsmiljö*

Nivå 3

Kunskap

Individen ska kunna:

- Redogöra för begreppet ergonomi ur ett fysiskt, organisatoriskt och socialt perspektiv.
- Förklara varför det är viktigt att arbeta ur ett ergonomiskt perspektiv.
- Redogöra för betydelsen av, och syftet med, återhämtning och friskvård för det allmänna välbefinnandet.
- Resonera kring ansvar och samverkan för arbetsmiljön på arbetsplatsen.
- Redogöra för arbetsplatsens säkerhetsrutiner och skyddsutrustning vid händelse av tillbud, olyckor och brand.
- Redogöra för arbetsplatsens rutiner och rapportering vid situationer kring hot och våld.
- Beskriva hur man kan förebygga risker om hot och våld.
- Beskriva innebörden av och rutiner vid ensamarbete.

Färdighet

Individen ska kunna:

- Arbeta förebyggande för att uppnå en balanserad fysisk, organisatorisk och social arbetsbelastning.
- Utföra arbetsmoment ur ett ergonomiskt perspektiv och med hänsyn tagen till det personliga välbefinnandet.

** Relevanssäkrade delkvalifikationer som ingår i Nordiskt Valideringsforums Kompetenser för arbetslivet*